

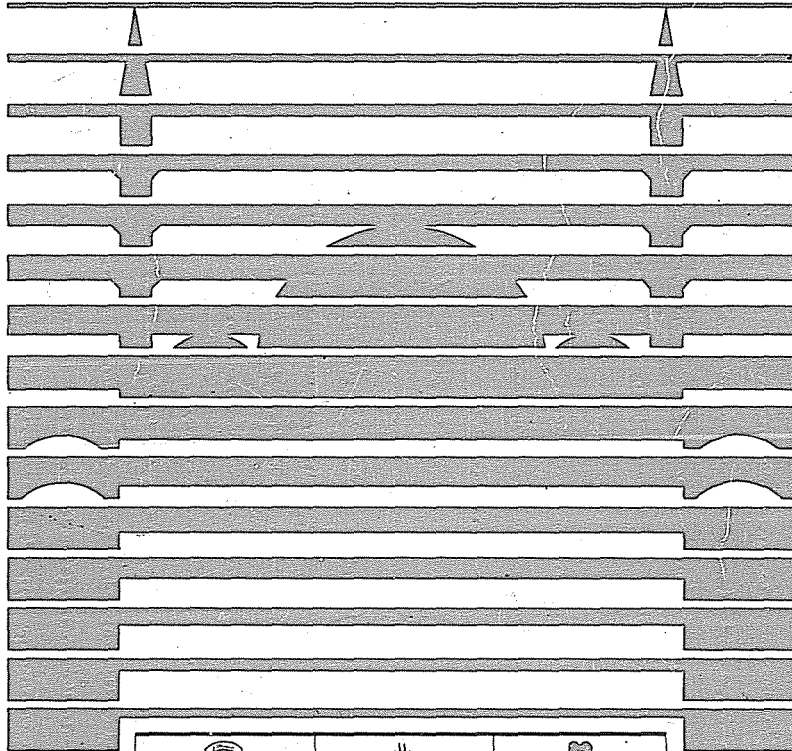
مؤتمر الحفاظ على التراث الحضاري المعماري الاسلامي في المدن

İSLAM MİMARİ MİRASINI KORUMA KONFERANSI

THE CONFERENCE ON THE PRESERVATION OF ARCHITECTURAL HERITAGE OF ISLAMIC CITIES

22-26/4/1985 İSTANBUL

BİLDİRİLER



Yapım

İKİ NOKTA

Araştırma, Basın, Yayın, Organizasyon 512 43 30

Dizgi, Film: **Damla Dizgi**, Baskı: **Seçil Ofset**, Cilt: **Numune Basım ve Ciltevi**

İstanbul, Şubat 1987

BİR TÜRK-İSLAM ŞEHİRİ OLARAK KONYA

Dünü-Bugünü-Yarını

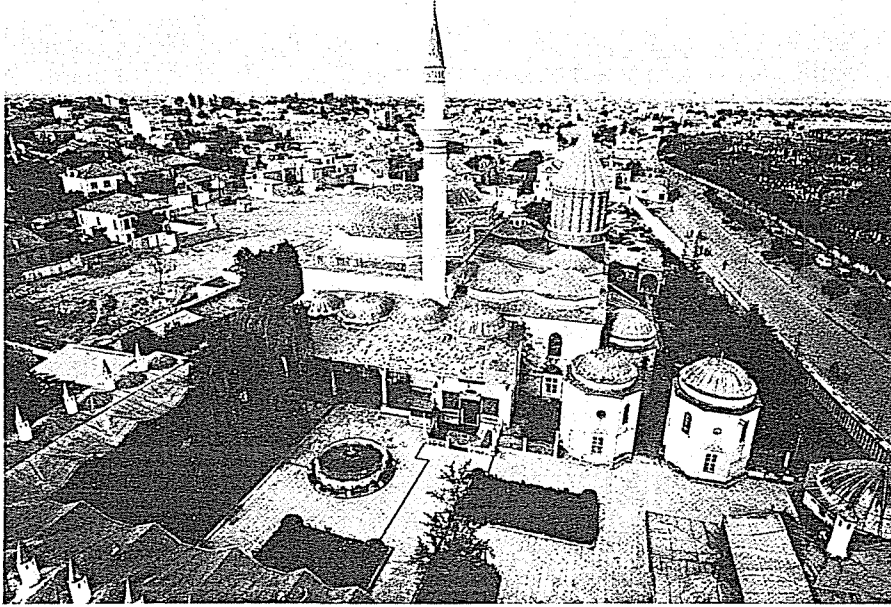
Yük. Mimar-Şehirci Dr. Ahmet ALKAN

Yük. Müh. Mimar-Mimarlık Tarihçisi O. Nuri DÜLGERLER

Yük. Müh. Mimar-Şehirci Hüseyin KULU

Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

27



Tarihi mirasın hızla yok olduğu bir dönemde, Türk-İslâm Mimarî eserlerinin yaşatılması gibi önemli ve gerekli bir girişimin örnek uygulamasının yapılabileceği şehirlerden biri olan Konya'nın sahip olduğu değerleri ve kaybettiklerini tarihi akış içerisinde sunmaya çalışacağız.

Şehrin yakın çevresindeki ören yerlerinde ve Alâeddin Tepesi'nde yapılan kazılardan tarihinin M.Ö. 6000 yılına kadar indiği anlaşılan Konya, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. M.Ö. 1200 yılında Hitit İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra Konya Şehri sırası ile Kargamış Beyliği'nin, Frikyalılar'ın, Lidyalılar'ın, Persler'in, Büyük İskender'in, Selekiler'in, Bergama Krallığı'nın, Roma İmparatorluğu'nun ve Bizans'ın egemenliğinde kalmıştır. Bu dönemlere ait buluntular Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Şehrin İslâm Orduları ile tanışması M.S. VII. yüzyıla rastlar. Bu yüzyılın ortalarında Muaviye Orduları Konya'yı ele geçirmiş ise de, burada fazla kalmamışlardır. Bu olay kısa aralıklarla bir çok kez yinelenmiş, M.S. 1071 Malazgirt Savaşından sonra Anadolu'nun fethine dönüşen Türk-İslâm akınları sonucu, Konya bir Türk-İslâm Şehri olmuştur.

Anadolu Selçuklu Devletinin kurucusu Kutulmuş Oğlu Süleyman Şah'ın bağımsızlığını

ilan tarihi olan 1076/1077 M. (469 H.) yılından, İznik Şehri'nin fethedildiği ve başşehir olduğu 1079/1080 M. (472 H.) yılına kadar Konya, Anadolu Selçukluları'nın ilk başşehir olmuştur. Bu yıllarda Haçlı Seferlerinin Bizans İmparatorlarınca Anadolu'ya yönlendirilmesi ve doğudaki Moğol tehdidi sonucu Anadolu Selçukluları İç Anadolu'ya çekilmişler ve Konya 1097/1098 M. (491 H.) yılından, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasına (1308/1309 M. "708 H.") kadar başşehir kalmıştır.

Askeri alandaki bu başarı bayındırlık, imar, eğitim faaliyetleri ve ilimle desteklenmiş, böylelikle Konya kısa zamanda bir Türk-İslâm Şehri olmuştur. Anadolu Selçukluları'nın egemenlikleri döneminde Konya'da yaptırdıkları yapılara kısaca değinirsek;

Bugün çok az izleri kalmış olan, Alâeddin Tepesi'ni çevreleyen İç Kale'nin tamir ve ihyası;

Bugün tamamiyle yokolmuş olan ve bazı hafriyatlarda izleriyle karşılaştığımız Konya Kalesi (1221 M. "618 H." yılında Alâeddin Keykubad I döneminde dördü sultan adına, diğerleri Emirler veya sahiplerce yaptırılmış, 144 kuleli (burçlu) ve 12 kapılıdır. Texier Konya dış kalesini, kırkar adım aralıklarla yapılmış 8 m. x 10 m. ölçüsünde, 108 kuleli olarak tanımlar);

En önemlisi, bugün maalesef yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan Alâeddin Camisi (1155 M. "550 H." yılında İzzeddin Mesud I döneminde ilk cami yapılmış, 1219/1220 M. "616 H." yılında İzzeddin Keykavüs I döneminde genişletilmeye başlanılmış, 1220 M. "617 H." yılında Alâeddin Keykubad I döneminde bugünkü şekline kavuşmuştur);

İlk yapılış planından oldukça çok şey kaybetmiş olan Sahibata Camisi (1258 M. "656 H." yılında Sahibata Fahreddin Ali tarafından mimar Kölük Bin Abdullah'a yaptırılmış);

Tek kubbeli mekanları ve son cemaat mahalleri ile Türk-İslâm mimarisinde önemli yer işgal eden Beşare Bey Mescidi (29 Ağustos 1219 M. "15 Cumadelula 612 H." tarihinde Ahurbey Zeynüddin Beşare yaptırmış), Hacı Ferruh Mescidi/Akça Gizlenmez Mescidi (Ekim/Kasım 1219 M. "612 H. Recep evveli" yılında Hacı Ferruh tarafından Kayseri'li, Güneş oğlu mimar Ramazan'a yaptırılmış), Beyhekim Mescidi, Sırçalı Mescid gibi 41 adet cami ve mescid (ki bugün maalesef 11 adeti yoktur);

Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan döneminde 1156-1192 M. (551-588 H.) yılları arasında yapılan, eldeki belgelerden ve yapı üzerindeki izlerden, piramidal külahının tümüyle çini kaplı olduğu anlaşılan, ongen planlı Sultanlar Kümbeti;

XIII. yüzyılda tümüyle yalın tuğladan yapılmış Mursaman Türbesi;

XIV. yüzyıl başlarında yapılmış olan kale görünümlü, eyvan planlı Gömeç Hatun türbesi gibi anıtsal 50 adet türbe ve kümbet (bugün bunlardan 5'i harap durumda ve 13'ü tamamen yokolmuştur);

XIII. yüzyılın ünlü eğitim yapılarından olan Sırçalı Medrese (1242/1243 M. "640 H." yılında Bedreddin Muslih tarafından Hanefi Mezhebi Fakihleri ve talebeleri için Tus'lu mimar, Osman oğlu Mehmed oğlu Mehmed'e yaptırılmış),

Karatayî Medresesi (1251/1252 M. "649 H." yılında Selçuklu Emirlerinden Celaleddin Karatayî yaptırmış),

İnce Minareli Dar-ül Hadis (Sahibata Fahreddin Ali'ce mimar Kölük bin Abdullah'a 1252-1258 M. yılları arasında inşa ettirilmiş) gibi üçü ayakta, ikisi harap ve yedisi yıkılmış olan 12 adet medrese.

Bunların dışında Hamam, Dar-üş Şifa, Dar-ül Huffaz, Zaviye, Hanikah, Çeşme, Sebil,

gibi yapıların yanı sıra su yolları, kanalizasyon gibi bayındırlık ve imar faaliyetleriyle şehrin görünümü bütünüyle değişmiştir.

Bütün bu bayındırlık ve imar faaliyetlerinin yanısıra, günümüzde dahi etkinliğini koruyan Mevleviliğin fikir babası, Mevlana Celaleddin Rumî, Şems-i Tebrizî, Sadreddin-i Konevî, Muhyiddin-i Arabî, Ahmed Fakih gibi Din ve tarikat uleması ile 13. yy. tıp dünyasının ünlü siması Ekmel-üd-din Beyhekim ve diğerleri, Anadolu Selçuklu Konyasının kültür ve ilim ortamına damgasını vuran kişilerdir. Bunlar, ilimleri, şahsiyetleri yanısıra, siyasi hayatta da etkinlikleri ile, belirginleşmişler ve 13. yy. Anadolusundaki kargaşada, Konyanın fazlaca yıkıma uğramasını önlemişlerdir. (1308-1309 M.) (708. H.) yılında Anadolu Selçuklu hanedanının egemenliğinin sona ermesinden bir süre sonra, (1327 M.) yılında İlhanlı kumandanlarından Timurtaş'ın İlhanlılara isyanı ve Mısır'a sığınması sonucu Konya, Karamanoğullarının siyasi egemenliğine girmiştir.

Karamanoğullarının Yahşi Bey'le başlayan Konya egemenlikleri, aradaki kesikliklere rağmen, 1465 yılına kadar sürmüştür. 14 ve 15. yy. Karamanoğulları egemenliğindeki Konya, bir siyasi başkent değil, bir kültür ve eğitim başşehridir. Nitekim, Karamanoğulları, yaptıkları eserlerle bunu doğrulamaktadır: Beşi yıkılmış dokuz adet cami ve mescid, ikisi yıkılmış sekiz adet türbe ve kümbet, yalnız üçü ayakta kalabilmiş yirmibeş adet Dar-ul-Huffaz, bugün hiçbirisi ayakta olmayan yalnız tarihi kaynaklarda ve bazı resimlerde görülebilen üç medrese, ikisi ayakta kalabilmiş altı adet hamam, bir imaret, iki zaviye, bir muallimhane, su yolları, çeşme ve değişik sosyal içerikli yapılarla Selçuklulardan kalmış eserlerin tamir ve ihyası.

Karamanoğullarının egemenliği döneminde Konya'ya gelen (1332/1333 M.) Tancalı meşhur seyyah İbn-i Batuta Konya için şunları yazar: *"Burası pek büyük bir şehirdir. Pek güzel bir şekilde inşa edilmiş olup, nehirleri, bağ ve bahçeleri ve meyveleri boldur. Daha önce anlatıldığı üzere, burada Kemereddün denilen bir cins kayısı yetişmekte olup, Mısır ve Şam taraflarına sevkolunur. Şehrin caddeleri gayet geniş, çarşıları ise gayet muntazamdır. Her sanat ehlinin kendisine mahsus bir yeri vardır."* Bu bize 14. yy. Konyasının ne kadar düzenli ve mamur olduğunu göstermektedir.

1387 M. tarihinden sonra şehrin adı, Karamanoğulları-Osmanlı münasebetlerinde geçmeye başlar. Konya ilk kez, 1394/1395 M. (796 H.) yılında Osmanlıların eline geçmiş ise de, Karamanoğullarına geri verilmiştir. 1397/1398 M. (800 H.) yılında şehir bir kez daha Osmanlıların eline geçmiş, Karamanoğlu Alaeddin Bey idam edilmiş, oğulları Bursa'ya götürülerek Karamanoğulları ülkesinin büyük bir bölümü Osmanlı ülkesine katılmıştır. 1402 M. Ankara savaşından sonra Timur'un çekilmesiyle, Karamanoğlu Alaeddin Bey oğlu Mehmet Bey Konya ve çevresine egemen olmuş, böylece Karamanoğulları-Osmanlı münasebeti yeniden başlamıştır. Bu kargaşalıklar 1465 M. yılına kadar sürmüş, o yıl Konyanın Osmanlı topraklarına katılmasıyla da sona ermiştir. Karamanoğullarının önemli yerleşim merkezlerinden olan Konya, Aksaray ve Larende (Karaman) de yaşayan ilim adamları ve sanatkârlar aileleri ile birlikte sürgün edilerek, İstanbul'a yerleştirilmişlerdir.

Osmanlı egemenliğinde Konya, Şehzadelerin valilik yaptığı bir eyalet merkezidir. Bu dönemde Mevleviler Dergâhı, Mevlâna'nın kurduğu gelenekleri yaşatarak, şehrin kültür ve edebiyat hayatını geliştirmeye devam etmiştir. 16. yy. dan sonra şehrin adı, Vekayinamelerde doğuya yapılan seferlerde konaklama yeri olarak geçer.

Osmanlı egemenliğindeki Konya'da gerek padişahların ve gerekse devlet adamlarının gayretleri, Mevlana Dergâhının tamir ve genişletilmesi üzerinde yoğunlaşmış, Selçuklu ve özellikle Karamanoğulları eserleri bakımsız kalmıştır. Bununla birlikte 16. ve 17. yy. larda birçok eserlerin yapıldığını görüyoruz.

16. yy. da Yavuz Sultan Selim Konya'nın içme suyu meselesiyle bizzat ilgilenmiş, 1512/1513 M. (918 H.) yılında Dutlu Suyu'nu getirterek Mevlana Külliyesi avlusunda bir şadırvan ve şehrin çeşitli yerlerinde 10 çeşme yaptırmıştır. Yavuz Sultan Selimle başlayan Konya'nın içme suyunu çözme çalışmaları, Osmanlıların son dönemlerine kadar devam etmiştir. 17. yy. da Konya'yı ziyaret eden ünlü seyyah Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde Konya'yı anlatırken şunları yazar: *"Kale haricinde su taksimi için bir kubbe bina olunmuştur. O kubbede 366 lüle su taksim olunup, şehirde cami, mescid, han, hamam ve ayan saraylarına hep andan gider. Çeşmeleri çokdur. Menbaları hep Meram dağlarında olup, taksim kubbesinden gelir."* Katip Çelebi ise, Cihannümasında Evliya Çelebinin verdiği bilgileri doğrulamaktadır. Konyada yapılan Osmanlı dönemi yapılarına kısaca değinirsek:

- Selimiye Camii, Medrese ve İmaretii,
- Şerafeddin Camisi (1636/1637 M. "1046 H.")
- Kapu Camisi (1650 M. "1060 H." yılında ilk kez yapılmış, 1811 M. "1226 H." yılında yenilenmiş, 1867/1868 M. "1284 H." yılında Konya çarşısının geçirdiği yangından sonra, halkın da yardımıyla 1868 M. "1285 H." yılında bugünkü Cami yapılmıştır.)
- Aziziye Camisi (1872-1876 M. "1289-1293 H." yılları arasında Sultan Abdül Aziz'in yardımlarıyla yapılmıştır) başta olmak üzere 14 cami ve mescid (biri yıkılmış),
- Onüç adet türbe ve kümbet (üçü yıkılmış),
- Bir dar-ul-Huffaz (yıkılmış), iki han (biri yıkılmış), büyük bir çoğunluğunu mimari değeri olmayan ve hepsi yıkılmış olan 42 medrese ve diğer yapılar.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Osmanlılar döneminde Konya'da yavaşlayan imar faaliyetleri, Aziziye Camisinin yapımıyla hızlanmıştır. 19. yy. son çeyreğindeki bu faaliyetlerin en önemli örnekleri olarak, Hükümet Konağı (1882-1883 M.) Namık Paşa Camisi (1890-1891), İstasyon, Lojmanlar, Bağdat Oteli (1898 M.) olarak sıralanabilir. Yalnız bu dönemin dikkati çeken bir yönü de, Konya'da yoğun yıkımların başladığı dönem olmasıdır. Şöyleki; son kez 1868 M. yılında yapılan Kapu Camisi ve Hükümet Konağı, 19. yy. sonlarında önemini yitirmiş olan Konya kalesinin taşları ile gerçekleştirilmiştir. Harabolmaya yüz tutan eserler taş ocağı gibi kullanılmışlardır. Bütün bunların yanısıra Bağdat Demiryolu Hattının Konya'ya ulaşmış olması, şehrin önemini bir kat daha artırmış ve şehir istasyona doğru bir gelişme göstermiştir. Özellikle 22.3.1898 - 17.11.1902 tarihleri arasında Konya'da Valilik yapan, ileriki tarihlerde Sadrazamlığa kadar yükselen Avlonyalı Mehmed Ferid Paşa döneminde şehir yoğun bir imar faaliyetine sahne olmuştur. Ferid Paşa'nın Konya'da yaptırdığı yapıların içinde, bugünlerde restorasyonu için gerekli hazırlıkları tamamlanan Sanayi Mektebi (1901 M.) dikkatimizi çeker.

Avlonyalı Mehmed Ferid Paşanın Valiliği döneminde Konya'da İptidaî (ilkokul), Rüştüye (Ortaokul), İdadi (Lise) olarak değişik düzeydeki okulların açılması, sayılarının artması, eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve yoğunlaştırılması konusunda önemli girişimler olduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanısıra Konya ve çevresinin sulama kanalının düzeltilmesiyle, tarım alanında büyük ölçüde gelişmeler olmuş, bu konuyla ilgili araç-gereçler çiftçilere ulaştırılmaya başlanılmıştır. Konyanın sağlığını etkiler boyutlara ulaşan içme suyu sorunu kesin biçimde çözüme yine bu dönemde kavuşmuş, çayırbağı suyu şehre ulaştırılmış, bu arada Alaeddin Tepesine bir de depo yaptırılmıştır. İl sınırları içinde 500 km. civarında şose yol yapılmış, sürekli bakımı sağlanmıştır. İdadi (Lise) ve bahçesindeki Müze-i Hümayûn Konya Şubesi, İstasyon-şehir merkezi arasındaki geniş cadde, belediye bahçesi, ziraat nümune tarlası, hayvan

ıslah deposu, ipek böcekçiliği için dutluk, patates ekilmesi için duyuru, halıcılığın geliştirilmesi, halı-kilim sergisi açılması gibi eylemlerin yanısıra, Avlonyalı Ferid Paşanın Konya Valiliği döneminde Sanayi Mektebi dışında yaptırdığı yapılar arasında Buğday pazarı, Meram'da ve Deliktaş'ta un fabrikası, memleket hastahanesi, Ferid Paşa Çeşmesi ile Sadreddin-i Konevî Cami ve Türbesi, İnce Minareli ve Ali Gav Medreselerinin onarımları sayılabilir.

Osmanlı Mimarisindeki batılılaşma süreci ve Milliyetçilik kavramlarının yoğunlaşmaya başladığı bir dönemde batı etkisinde ilk örneğe Aziziye Camisi ile kavuşan Konya, Namık Paşa Camisi ve Sanayi Mektebi ile de ilk "Milli Mimari" dönem ürünlerine kavuşmuştur. Sanayi Mektebinin planlayıcısı ve uygulayıcısı Mühendis Şefik Bey'den sonra, Konya Valisi Hüsnü Bey, Mimar Muzaffer Bey'i vilayet baş mimarı olması için Konya'ya davet etmiştir. 1914 yılında Konya'ya gelen Mimar Muzaffer Bey Dar-ül Muallimin (Erkek Öğretmen Okulu), Ziraat Abidesi (Atatürk Anıtı Kaidesi), Dar-ül Muallimat (Kız Öğretmen Okulu), Umumi Meclis Binası, Konya Harası İdare Binası gibi yapıların yanısıra, Konya Selimiye Camisi onarımını da gerçekleştirmiştir. Getirdiği yorum ve gerçekleştirdiği uygulamalarla Mimar Muzaffer Bey, Türk Mimarisinde, Özellikle Konya'da yeni bir dönemi başlatmıştır. Oldukça genç bir yaşta (37 yaşında) 26 Mart 1920 tarihinde Konya'da ölen Mimar Muzaffer Bey'in ardından onun yarım bıraktığı işler, Mimar Falih (Ülkü) tarafından tamamlanmıştır. Konya Postane binası da gene, Falih Bey'indir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Avlonyalı Mehmed Paşa ile hız kazanan Konya İmar çalışmaları, 1920 sonrası daha değişik boyutlar kazanmıştır. Özellikle Alaeddin Tepesi-Hükümet Konağı arterinin açılması, Hükümet Meydanı, Kayalı Park, Şerafeddin Parkı vb. nin düzenleme çalışmaları, büyük bir yıkım sonucu gerçekleştirilmiştir. Bu bilinçsiz gelişme, büyük bir başıboşluk içerisinde günümüze kadar sürmüştür.

1946 yılında uygulamaya konulan 1. Konya İmar Plânının ana fikrini, tarihi eserlere yaklaşımını yüksek mühendis Orhan Süalp şu şekilde açıklamaktadır; "*Yeni imar plânına göre tahdit edilen müstakbel şehir sahasında mevcut meskûn saha, düzenlenmek suretiyle muhafaza olunmuş ve bunlar arasındaki büyük boş sahalardan yeniden tanzim edilerek şehir dağınıklığı giderilmiş, şehir karakteri muhafaza olunmuş, eski eserlerin etrafı yeşil saha haline getirilmiş ve kültür hususiyetleri itinalı bir şekilde halledilmiş olup lüzumlu inşaat tip ve şekilleri belirtilmiştir. İmar planındaki yeni inkişaf istikameti istasyona doğru seçilmiş şehir münakale şebekesi iyi bir şekilde halledilmiş, bu suretle şehrin merkeziyle istasyon caddesi ve ticaret merkeziyle endüstri sahası, Alaeddin tepesi ile şehir etrafındaki yollar ve bilhassa İstasyon ve Hükümet Meydanını bağlayan esas büyük cadde ile Mevlâna Türbesi güzel yollar ile bağlanmıştır.*" Daha aşağıda ise: "*Konyanın kaderinde müessir olmuş olan ikinci faktör; tarihtir demiştik. Konya eski Selçuk payitahtı olmak şerefini taşımakta ve dolayısıyla paha biçilmez eserleriyle süslenmiş bulunduğundan dünya çapında turistik bir şehir olmaya namzettir. Belediye bu yönden eski eserlerin etrafını açarak bunları birbirine bağlamayı birinci plâna almış ve şehrin en güzel ve en geniş caddesini Mevlâna Türbesi ve Sultan Selim Camiine bağlayacak olan turistik yolun açılmasına hemen başlanmış olup bu güzel faaliyete devam etmektedir.*"

Tarihi eserlere yaklaşım konusunda 1950'li ve öncesi yılların genel düşüncesini yansıtan bu yazı, Konya'daki tarihi eserlerin çevresinden nasıl soyutlandığını açıklaması açısından oldukça ilginçtir. Bu davranış biçimi 1965 te yarışma sonucu elde edilen ve 1967 yılında uygulamaya konulan 2. Konya İmar planı için de geçerli olmuş, tarihi eserler kullanılmıyan, yaşatılmayan, yalnız dıştan seyredilen heykeller gibi düşünülmüştür. Halbuki bazı eserler, örneğin hamamlar, seyredilmek için değil,

kullanılmak için yapılmıştır. Bu nedenle dışa cephe vermezler. Yalnız sağır duvar ve kubbeleriyle belirginleşirler.

Ülkemizde 1950'lerde başlayan açık ekonomiye geçiş ve sanayileşme olayına bağlı olarak, Konya'da da şehirselsel faaliyetler açısından yeni bir dönem başlamıştır. Yenileşmeyi kontrol altına almak ve belirli değerleri korumak amacıyla yönelik olması gereken 1967 imar planının uygulamaya konulmasıyla, Konya'daki Türk-İslâm unsurlarının büyük ölçüde yok edildiğini görürüz. Bunun başlıca nedenleri:

1. İmar planından önce yapılması gereken, Tarihi Doku ve Çevre araştırmaları ile koruma planlarının yapılmamış olmasıdır. Bunların yerini tutmak için hazırlanan Konya Şehri İmar Komisyonu Raporu gerek tarih, gerek sanat ve gerekse kültür yönleriyle oldukça yetersizdir. İmar Komisyonu Raporu ilke olarak yapılaşma tarihi 100 yılı aşan yapıları tarihi eser olarak kabul etmiş, sivil mimari örnekleri (konut, çarşı, sokak dokuları vb.) üzerinde hiç durulmamıştır. Eksik verilerle hazırlanan plan uygulamaya konulunca da, öngörülen yollar açılmaz olmuştur. Yapılan tüm uyarılara rağmen Konya Belediyesi, Tarihi alanlardaki yanlış uygulamalarını durdurmamış, planda gerekli düzeltmeleri yapmamıştır. Sonuçta açılmayan, kangrene dönüşmüş yollar ortaya çıkacak veya daha önceleri yapıldığı gibi bir gecede, yolların gerçekleşmesini engelleyen, tarihi yapılar yıkılmak istenilecek ya da yakılacaktır.
2. Korumanın en geçerli yolu, işlevini yitiren yapıların yeni işlevlerle yüklenmesi ve çevresiyle bütün olarak yaşatılmasıdır. Bu anıtların yörelerinin planlarını yönlendirici birer veri olarak alınmaları gerekirken, çevrelerinden soyutlanmış, etrafı açılarak yalnızlığa terk edilmişlerdir. Anıtların üçüncü boyutta yani gabaride, kesin sınırlayıcı olmaları gerekirken buna uyulmamış, yüksek bloklar arasında etkinliklerini yitirmişlerdir.
3. Geleneksel merkezin yapısında bulunan çekiciliğin, yeni bir alt merkezle azaltılabileceği düşünülmüş, bu amaçla teşekkül öngörülen "NALÇACI" alt merkezi planda öngörülen işlevi yerine getirememiştir. Bu olgu geleneksel merkezin üzerindeki baskıları artırmış ve sağlıklı yenilenmeyi hızlandırmıştır.
4. Geleneksel mimarinin yoğun olduğu ve halen tarihi dokusunu koruyan Mevlâna Külliyesi çevresi için öngörülen kısmen düşük yoğunluk, bu bölgede yenilenme olayının yavaş gelişmesini sağlamış, ancak durdurmaya yetmemiştir. Yanısıra mimari mirasın korunmasında etkin davranış biçimlerinin, yeni yapılarda uyulacak ortak kriterlerin geliştirilememiş olması "*Geçmişe saygılı*" bir yenin "*nasıl*" olacağı sorusunu cevapsız bırakmış ve kötü uygulamalara karşı konulamamıştır.
5. Bunların yanısıra Konya'nın Sosyolojik Yapısının araştırılmamış olması, toplumun isteklerinin yanı sıra halkın neyi kabullenip neyi kabullenmeyeceği belirlenmeden, geleneksel merkezde çok katlı yapılaşmaya izin verilmiştir. Sonuçta, plan doğrultusunda gerçekleştirilen çok katlı işhanları ve çarşılarda kullanılmayan katlar, çalışmayan dükkânlar ve işlemeyen pasajlar ortaya çıkmıştır.

Bir ortak nokta bulamadığımız takdirde, bu anlayışla, korkarız ki, şehirlerimiz gelecek nesillere bir KİMLİK sorunu ile devredilecektir. O halde neler yapmalıyız:

1. Halen uygulanmakta olan imar planı kararlarına esas olmak üzere "*Tarihi Sit*" alanları hızla gözden geçirilmeli, gerekli tashihler yapılmalıdır.

Yeni yapılacak imar planları içinde ise; plan öncesi araştırmalar sağlıklı yapılmalı, değerlendirmeler ve kararlar uygulanabilir olmalıdır. Koruma kararını verecek olan heyetlerin seçiminde gerçekçi davranılmalı, alanlarında uzman-uygulamacı olmalarına

dikkat edilmeli, siyasi tercihler daha az etkili olmalıdır. Mimar, Şehirci, Ulaşım Mühendisi yanı sıra günümüz şartları da gözönünde bulundurularak. Hukukçu, Çevre Sağlığı Mühendisi, Ekonomist ve özellikle de Sosyal Bilimcinin de katılacağı Koruma heyetlerinin vereceği kararlar daha geçerli olacak, böylelikle “*Neden, Niçin ve Nasıl Korunmalı*” sorularının cevapları yerinde verilmiş olacaktır. Herşey korunmaya çalışılmayacak, sık sık karar değiştirilmeyecektir. Sonuçta imar planına baz teşkil edecek olan;

- Korunması gerekli alanlar, korunması gerekli yapılar ve bunların nasıl korunacağına ilişkin kararlarla;
 - Alt yapı çözümlenmesi ve geliştirilecek alanlar için gerekli kararlar sağlıklı verilmiş olacak, “*Neyi Koruyacağız, Neyi Geliştireceğiz*” sorularına da geçerli cevaplar alınmış olacaktır.
2. Tarihi Sit alanlarında yapılacak yapıların projelendirilmesi ve uygulanmasında izlenecek özel yöntemler ve gerçekçi kriterler geliştirilmeli, en azından bu yapıların projelendirilmesi ve kontrolü uzman kuruluşlara bırakılmalıdır.
 3. Yörede mevcut Sivil Mimari Örneklerinin korunmasını özendirici önlemlere gereksinim vardır.
 4. Yörede ve tüm ülkede Mimari Mirasın korunmasının gerekliliğine gerek halk ve gerekse yönetici kesimin inandırılması ile katılımlarını sağlayacak kültürel çalışmalar belirli programlarla ve bir plan çerçevesinde geliştirilmelidir. Bu çalışmaların özellikle bürokrasi, yönetim ve eğitimin her kademesinde yoğunlaştırılması yararlı olacaktır.
 5. Uzun dönemde ise, yörenin koruma, sıhhileştirme, yenileme ihtiyaçlarını kapsayan “*Düzenleme Planları*”nın ayrıntılı olarak hazırlanması gereklidir.

Planlama sağlıklı çevre kurmak, ondan önce de insanları sağlıklı yaşatmak için olmalıdır. Hazırlanan ve uygulanan planlar sonucu oluşturulan çevrenin, bir süre sonra onu kullanan insanları etkileyeceği, yönlendireceği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçura, N.** “Yabancı Ülkelerde Eski Eserlerin Korunması”, *Mimarlık* 1973/6, sayı 116, Ankara, 1973, s.13-17.
- Akçura, T-Çapar, M.** “İmar Planlarında Tarihi Kent Dokusu ve Tarihi Eserlerle İlgili Tutumların İncelenmesi”, *Mimarlık* 1973/8, sayı. 118, Ankara, 1973, ss.8-10.
- Akçura, N. Akçura, T. Batur, A. Birkan, G.Çapar, M. İzmirligil, Ü. Kuban, D. Üstüncök, O.** “Sanayileşmemiş Bir Ülke Olarak Türkiye’de Tarihi Çevre Korunması ve Restorasyonu”, *Mimarlık*, 1973/8, sayı 118, Ankara, 1973, ss.5-7.
- Akozan, F.** *Türkiye’de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilâtı ve Kanunlar*, İstanbul, 1977.
- Anonim** 1967 *Konya İl Yıllığı*, Ankara, 1977.
- Anonim** “Konya İmar Planı Yarışması” *Mimarlık* 1965/7, sayı 21, İstanbul, 1965, ss.13-20.
Anonim Konya Şehri İmar Komisyonu Raporu, Konya, 1963.
- Batur, A.** “Tarihi Çevre Korumasında Siyasal ve İdeolojik Boyutlar”, *Mimarlık* 1975/5, sayı 139, Ankara, 1975, ss.14-17.
- Cansever, T.** “Belediyelerin Kasalarındaki İmar Planları Yakılmalıdır” *Mimarlık* 1975/5, sayı 139, Ankara, 1975, ss.26-27.
- Çeçener, B. Danışman, G.** “Kültür Değeri Olan Yapı Koruması ve İngiltere Mevzuatı”, *Mimarlık* 1973/8, sayı 118, Ankara, 1973, ss.18-23.
- Dülgerler O. Nuri,** *Konya’da Türk-İslâm Dönemi Mezar Anıtlarının Özellikleri*, (yeterlik Çalışması), Konya, 1979.
- Evliya Çelebi** (sadeleştiren; Temelkuran, T. Aktaş, N.), *Seyahatname C.3* İstanbul, 1976.
- Ferid, M. Muhlis, M. Bahri, Faik,** *Konya Rehberi*, İstanbul, 1923 (1339).
- Göçer, O.** “Konya İmar Planı Projesi Müsabakası Sergisinin Düşündürdükleri” *Mimarlık* 1965/7, İstanbul, 1965, ss.20-22.
- Gürsel, Y.** “Tarihi Çevreyi Korumanın Ekonomi Politigi” *Mimarlık* 1975/5, Ankara, 1975, ss.18-20.
- İsvan, A.** “Uygulamada Tarihi Çevrenin Korunması”, *Mimarlık* 1975/5, sayı 139, Ankara, 1975, ss.24-25.
- Kafesoğlu, İ.** “Selçuklular”, *İslam Ansiklopedisi*, cüz. 104-105, II. Baskı, İstanbul, 1972, ss.353-416.
- Kıray, M. B.** “Modern Şehirlerin Gelişmesi ve Türkiye’ye Has Bazı Eğilimler”, *Mimarlık* 1965/7, sayı 21, İstanbul, 1965, ss.10-12.
- Konyalı İ.H.** *Konya Tarihi*, Konya, 1964.
- Kuban, D.** “Türkiye’de ve Özellikle İstanbul’da Ahşap Konut Mimarisi ve Korunması İle İlgili Sorunlar”, *Mimarlık* 1973/6, sayı 116, İstanbul, 1973, ss.15-17.
- Kuban, D.** “İstanbul’da Eski ve Yeni Koruma Olasılıkları”, *Mimarlık*, 1973/8, Ankara, 1973, ss.11-12.
- Kuban, D.** “Kültürel Gelişmeler ve Tarihi Çevrenin Korunması”, *Mimarlık* 1975/5, sayı 139, Ankara, 1975, ss.21-23.
- Muhammet et Tancî,** (çev. M. Çevik), *İbnî Batûta Seyahatnamesi, C. I-II*, İstanbul, 1983.
- Mimarlar Odası,** “Eski Kent Parçalarında Koruma ve Değerlendirme”, *Mimarlık* 1973/8, sayı 118, Ankara, 1973, ss.2-3.
- Önder, M.** *Mevlana Şehri Konya*, Ankara, 1971 (1962).
- Önder, M.** *Konya Rehberi*, Konya, 1956.

Sözen, M. Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, Ankara, 1984.

Sözen, M. Dülgerler, O.N. "Mimar Muzaffer'in Konya Öğretmen Lisesi" ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, c.4, n.1, Ankara, 1978, ss.117-134.

Sözen, M. Dülgerler, O.N. "Birinci Ulusal Mimarlık Döneminin Önemli Bir Yapısı: Konya'da Sanayi Mektebi", Doğumunun Yüzüncü Yılında Atatürk'e Armağan, İstanbul, 1981, ss.437-460.

Sözen, M. Tapan, M. 50 Yılı Türk Mimarisi, İstanbul, 1973.

Tekindağ, M.C.Ş. "Karamanlılar", İslâm Ansiklopedisi, cüz. 58-59, 4. baskı, İstanbul, 1979, ss.316-330.

Üstüncök, O. "Tarihi Çevre Koruması: Genel Yaklaşım ve Çalışma Metodolojisi Hakkında", Mimarlık 1973/6, sayı 116, Ankara, 1973, ss.9-14.